

Rapport

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i
samhällsorienterande ämnen årskurserna 7–9 i
den fristående skolan Nya Munken
i Linköpings kommun

Innehåll

1. Inledning

2. Allmänna undervisningskvaliteter

2.1 Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

2.2 Tydlighet i mål och innehåll

2.3 Individanpassning, stöd och utmaningar

2.4 Återkoppling och reflektion över lärandet

3. Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

3.1 Ämnesspecifika förmågor

3.2 Undervisningsmaterial

3.3 Systematisk uppföljning

3.4 Särskilt stöd

3.5 Ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Bakgrundsuppgifter om Nya Munken

Syfte och frågeställningar

Metod och material

1. Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen av samhällsorienterande ämnen för årskurserna 7–9 i grundskolan. Granskningen av den fristående skolan Nya Munken i Linköpings kommun ingår i detta projekt. Nya Munken besöktes den 27 november–7 december 2012. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar.

Denna rapport består av två huvuddelar, en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen och skolan, frågeställningar samt metod redovisas i slutet av denna rapport.

Observationer, intervjuer och enkät

Under Skolinspektionens besök på Nya Munken genomfördes observationer under 14 lektioner, fördelade på alla fyra SO-ämnen. Inspektörerna hade vid planeringen av

skolbesöket ingen kännedom om vilket ämne som skulle förekomma på en för SO schemalagd position, och nästan hälften av lektionerna kom att avse geografi. Observationerna omfattade samtliga tre årskurser med drygt hälften av tiden förlagd till årskurs 9. Elever i årskurserna 7–9, lärare i SO-ämnena samt rektor intervjuades. Eleverna i årskurserna 7–9 svarade även på en elektronisk webbenkät.

Lektionerna pågick mellan 45–75 minuter. Undervisningsgrupperna omfattar 22 elever och närvaron var näst intill fulltalig på samtliga lektioner. I hälften av de observerade klasserna finns 1–2 elever som befaras inte kunna nå kunskapskraven för betyget E. För dessa elever finns inte åtgärdsprogram upprättade som berör undervisningen i SO. Av de 14 lektionerna genomfördes 11 av examinerade lärare.

2. Allmänna undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Tydlighet i mål och innehåll
- Individanpassning, stöd och utmaningar
- Återkoppling och reflektion över lärandet

2.1 Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och stöttar deras självtillit
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter

Skolinspektionens bedömning

De lektioner Skolinspektionen observerar präglas av en positiv atmosfär. Lärarna tilltalar eleverna på ett positivt sätt, visar värme och empati samt lyssnar på vad eleverna har att säga. I klassrummen råder en ömsesidig respektfullhet elever emellan och mellan elever och lärare. Det bekräftas även av samtalen med eleverna; att det är typiska lektioner som har observerats och att det representerar SO-lärarnas förhållningssätt gentemot eleverna. Av lektionsobservationerna framkommer inget annat än att eleverna är trygga och vågar ställa frågor, både inför klassen och enskilt till läraren. I elevenkäten¹ uppger knappt 90 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/ganska bra att läraren uppmuntrar eleverna att svara på frågor även om de inte är säkra på svaret. Inspektörerna fick även under lektionsobservationer tillfälle att observera hur lärarna uppmuntrar elever att svara på frågor. Flertalet av lärarna kan skickligt fånga upp elevernas svar och med hjälp av relevanta följdfrågor, från lärarens sida, kan eleverna

¹ I elevenkäten svarade 404 av skolans 527 elever, vilket ger en svarsfrekvens på 76,7 procent.

utveckla svaren till att bli av mer resonerande karaktär. Knappt 90 procent av eleverna uppger i elevenkäten att det stämmer helt och hållet/ganska bra att läraren är tydlig med att han tror på att eleven kan lära sig. Detta bekräftas i såväl samtal med elever som i samtal med berörda lärare.

Eleverna upplevs vara trygga i lärandemiljöer där de vågar ta risker eller göra misstag. Detta blir extra tydligt i två av klasserna där respektive lärare förtydligar för eleverna att det är övningstillfälle, att eleverna ska utveckla sitt resonemang underbyggt av fakta för att senare kunna redogöra för dem och då bli bedömda. Av lektionsobservationer och lärarintervjuer framgår att lärarna har utarbetat strategier, ibland gemensamt med eleverna, för till exempel hur gruppdiskussioner ska genomföras så att alla elever ska vara aktiva och kunna dra lärdom av gruppens gemensamma diskussioner.

Utifrån lektionsobservationerna råder det, med något undantag, studiero i mycket hög grad. Det bekräftas av elevenkäten där drygt 80 procent av eleverna uppger att det stämmer helt och hållet/ganska bra att läraren ser till att det är studiero på lektionerna. Knappt 90 procent av eleverna uppger att det stämmer helt och hållet/ganska bra att de får tydliga instruktioner om hur de ska genomföra sina uppgifter. Detta bekräftas av lektionsobservationerna där lärarna inför varje arbetsmoment ger tydliga instruktioner, både muntligen och skriftligen.

Undervisningen är i huvudsak organiserad i form av elevaktiva helklassgenomgångar och läraraktiv handledning vid individuellt arbete, par- eller grupparbete. Lärarna strävar efter att skapa motivation inför olika aktiviteter genom att försöka hitta beröringspunkter med den aktuella elevgruppen. Främst sker det genom att lärarna sätter in de enskilda lektionerna i ett större sammanhang genom att återkoppla till vad eleverna har gjort tidigare lektioner eller inom tidigare arbetsområde i SO-undervisningen. I flera fall observeras även exempel där läraren i sin undervisning relaterar till frågor och områden som för eleverna borde vara intresseskapande, till exempel olika "klipp" från internet som berör det aktuella området. Under några lektioner hade dock läraren kunnat göra större insatser för att skapa motivation hos eleverna för arbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att *aspekten trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* uppvisar mestadels starka sidor. Observationer och intervjuer med elever och lärare visar att eleverna förefaller vara trygga på skolan och att lärarnas förhållningssätt till eleverna är en viktig bidragande faktor till det undervisningsklimat som råder under SO-undervisningen. Lärarna har kontroll över och leder lektionerna, vilket leder till en lugn lärandemiljö där elever oftast inte stör undervisningen eller varandra i arbetet.

2.2 Tydlighet i mål och innehåll

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga beskrivningar och förklaringar
- läraren kontrollerar att eleverna förstått
- läraren gör ett tydligt sammanfattande lektionsslut

Skolinspektionens bedömning

Med något undantag visar lektionsobservationerna att lektionerna inleds med en genomtänkt lektionsstart. Lärarna tydliggör lektionens innehåll och relaterar lektionen till tidigare lektioner eller arbetsområden. Under några lektioner anges målen för lektionen utifrån övergripande mål och kursplanernas kunskapskrav. I vissa av klassrummen finns vissa ämnesspecifika begrepp uppsatta på väggarna för att förtydliga målen med undervisningen. I samtal uppger elever att orden/begreppen är en bra påminnelse som både lärare och elever använder sig av för att synliggöra lärandet. Av samtal med lärare och elever framkommer att de övergripande målen och kunskapskraven presenteras och går igenom tillsammans med eleverna i inledningsskedet av ett nytt arbetsområde. Inför en examination och ofta även i samband med en examination aktualiseras mål och kunskapskrav. Detta bekräftas även i vissa av de planeringar och examinationsuppgifter som Skolinspektionen har tagit del av.

De lektioner som Skolinspektionen observerade bedöms i mycket hög grad som välstrukturerade och välplanerade. Lektionerna följer ett logiskt flöde där uppgifterna tydligt hade en röd tråd. Lärarna skapar en variation mellan lärargenomgångar, enskilt arbete, gruppdiskussioner och helklassdiskussioner. Förutom vid de provtillfällen som observerades förekom minst två av ovanstående aktiviteter under varje lektion. Övergången mellan planerade aktiviteter genomförs utan att ordningen störs eller att lektionstid förloras. I enkäten uppger knappt 90 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/ganska bra att läraren ger tydliga instruktioner hur eleven ska genomföra sina uppgifter. Lektionsobservationerna visar att vid enskilda elevuppgifter eller gruppuppgifter går lärarna runt till eleverna och ställer utvecklande frågor, dels för att kontrollera om eleverna har förstått uppgiften, dels för att stimulera eleverna att utveckla sitt resonemang. Även vid de provtillfällen som observerades försäkrar sig lärarna om att eleverna har förstått frågorna genom att stämma av med varje enskild elev.

Under de lektioner som observeras ger lärarna tydliga beskrivningar och förklaringar. I huvudsak använder lärarna ett språk som eleverna förstår. Lärarna använder sig av begrepp som är kända för eleverna samtidigt som de inför nya begrepp. Utifrån observationerna framkommer ingenting annat än att det finns en god balans i detta, med något undantag. Då införs nya begrepp oreflekterat från lärarens sida, vilket leder till

en viss osäkerhet bland eleverna. I enkäten uppger 90 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/ ganska bra att läraren lär eleven nya begrepp som hör ihop med SO-undervisningen.

I väldigt hög grad avslutas de observerade lektionerna på ett planerat sätt. Lektionsinnehållet sammanfattas i korta ordalag och oftast görs en anknytning till nästa lektion.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *tydlighet i mål och innehåll* uppvisar mestadels starka sidor. SO-lärarna genomför genomtänkta lektionsstarter och välplanerade lektioner där det förekommer variation mellan lärarledda genomgångar och mer elevaktiva moment. Lektionen sätts in i ett större sammanhang genom att läraren refererar till föregående lektion och kommande lektioner. Lärarna kontrollerar att eleverna förstår uppgifterna.

2.3 Individanpassning, stöd och utmaningar

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren ser till att arbetet under lektionen är tankemässigt utvecklande
- läraren anpassar undervisningen till eleverna i gruppen
- läraren ser till att elever med behov av stöd under lektionen får sådant

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att i de arbetsuppgifter och examinationer Skolinspektionen tagit del av är uppgifterna i huvudsak av den karaktären att eleverna tankemässigt kan utvecklas. I något enstaka fall är uppgifterna till stora delar av faktakarakter där svaret står givet i läroboken. Några av lärarna ger dock uttryck för att användandet av faktauppgifter, så kallade självförtroendeuppgifter, är en medveten strategi från lärarens sida för att eleven ska känna sig trygg och våga gå vidare till de mer resonerande uppgifterna. Undervisningen är i hög grad organiserad så att eleverna ges möjlighet att reflektera och problematisera utifrån uppgifter "utan tak" med stora möjligheter till individanpassning och utmaningar. Uppgifterna genomförs ofta i smågrupper för att den enskilde eleven sedan ska kunna använda sig av gruppens gemensamma lärdomar i sin egen kunskapsutveckling. Detta arbetssätt är valt utifrån en medveten strategi av lärarna för att ge alla elever möjlighet att lära av varandra och gemensamt kunna dra slutsatser som de sedan individuellt kan applicera på individuella arbetsuppgifter eller examinationer.

Lärarna visar stor flexibilitet då det gäller att anpassa undervisningen till både elevgruppen och den enskilde eleven. Lärarna kan ge tydliga exempel på hur de utifrån elevgrupp till exempel får arbeta mer kring resonemang, medan den enskilde eleven får koncentrera sig på att kunna sälla i informationstäta texter. Av intervjuer framkommer att det bland lärarna finns en stor vilja att anpassa material utifrån elevers behov. Ett tydligt exempel på detta är när en lärare ger uttryck för hur han försöker motivera elever, som bedöms uppnå kunskapskraven för betyget E, att använda ett anpassat

material för att effektivare kunna använda sin tid och därmed komma än längre i kunskapsutvecklingen. Under observationerna har inspektörerna tagit del av examinationer som har anpassats utifrån elevens förutsättningar och även att elever kan komplettera sina uppgifter. I samtal med elever bekräftas det att flertalet SO-lärare arbetar på detta sätt. Det framkommer även att det tillåtande klassrumsklimatet inbjuder till att fråga om hjälp och att eleverna upplever lärarna som tillgängliga även utanför lektionstid. I elevenkäten uppger drygt 80 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/ganska bra att läraren hjälper eleven att på egen hand klara av utmaningar i skolarbetet.

I samtal med lärarna framkommer att de i sin planering av SO-undervisningen utgår från vad man bedömer är elevernas erfarenheter, intressen och behov. Flertalet av lärarna beskriver att de brukar be eleverna svara på några frågor skriftligen som rör undervisningen i ämnet, för att på så sätt lära känna elevgruppen. Till exempel kan det i ämnet religionskunskap vara frågor om eleven har egna erfarenheter som kan vara aktuella i ämnet. Detta genomförs dock inte systematiskt i alla ämnen av alla lärare. Ett nytt arbetsområde inleds vanligtvis med att läraren på något sätt, till exempel genom skapandet av en tankekarta tillsammans med eleverna, försöker ta reda på gruppens förståelse och kunskaper. I elevenkäten svarar drygt 20 procent av eleverna att det stämmer ganska dåligt/ inte alls att läraren knyter an till elevens erfarenheter och intressen eller att elever är med och påverkar vad de ska arbeta med på lektionen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att *aspekten individanpassning, stöd och utmaningar* uppvisar fler starka än svaga sidor. Generellt är arbetsuppgifterna och det sätt som de genomförs i hög grad tankemässigt utvecklande. Eleverna får stöd och utmaningar, men lärarna behöver på ett mer systematiskt sätt ta reda på elevernas erfarenheter och intressen och utgå från det i sin planering av undervisningen.

2.4 Återkoppling och reflektion över lärandet

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande i förhållande till kunskapskraven

Skolinspektionens bedömning

Lektionsobservationerna visar att lärarna följer upp hur eleverna arbetar med olika uppgifter. Vid gruppdiskussioner går lärarna alltid runt till grupperna och stämmer av elevernas resonemang. Vanligt förekommande vid gruppdiskussioner är att läraren tillsammans med eleverna sammanfattar gruppdiskussionerna. Detta gör lärarna dels för att låta alla elever ta del av varandras resonemang, dels för att läraren ska kunna stämma av elevernas förståelse av den aktuella uppgiften. Utifrån lektionsobservationerna och intervjuer med lärarna bedöms lärarna ha god kännedom om varje enskild

elevs kunskapsutveckling. Några lärare försöker även kontinuerligt föra anteckningar om elevernas utveckling rörande deras prestationer på lektionerna för att ha ett brett underlag vid betygssättningen. Det framgår av både lärarintervjuer och i samtal med elever att själva examinationen är en del i lärandet. Det bekräftas även av den dokumentation rörande examinationer som inspektörerna har tagit del av i granskningen. Exempel på detta kan vara att eleverna får ha med sig anteckningar eller en tankekarta som kan användas som underlag vid vissa uppgifter.

När eleverna har haft någon form av examination får eleverna alltid konstruktiv kritik av läraren där eleverna får reda på vad de behöver utveckla för att nå kunskapsmålen. Vanligt förekommande är att lärarna uppmuntrar eleverna till att komplettera vissa delar av examinationen för att utvecklas än mer.

Vid vissa lektionsobservationer påminner lärarna antingen den enskilda eleven eller elevgruppen om de kunskapskrav som finns för utbildningen eller de mål som finns i elevens individuella utvecklingsplan. Lärarna relaterar till det som eleven arbetar med för att förtydliga vad det är eleven ska tänka på för att ytterligare utvecklas. I elevenkäten uppger dock cirka 20 procent av eleverna att det stämmer ganska dåligt/inte alls att läraren visar tydligt vad eleven har gjort bra och vad som kan bli bättre. Cirka en tredjedel av eleverna anser att det stämmer ganska dåligt/inte alls att lärarna lär eleverna att ge feedback till andra elever på ett bra sätt.

Lektionsobservationerna visar att lärarna ofta stämmer av med eleverna vid lektionslutet, eller i samband med att gruppdiskussioner genomförs, hur arbetet har gått. Även då eleverna har arbetat på något nytt sätt eller med någon typ av undervisningsmaterial, som inte använts tidigare, stämmer läraren av detta med eleverna för att få kännedom om det underlättar lärandet för eleverna. Av lärarintervjuer och i samtal med elever framkommer att några av SO-lärarna ibland låter eleverna utvärdera undervisningen, men inte utifrån någon systematik. Däremot framkommer det av lärarintervjuer att flertalet lärare i hög grad utvärderar sin undervisning i syfte att utveckla den. Lärarnas intention är att undervisning ska utgå från elevernas erfarenheter, behov och intresse, men det finns ingen systematik från lärarnas sida att säkerställa att detta sker.

Det framkommer även i samtal med flertalet av lärarna att de ständigt utvärderar sin undervisning. Om de märker att det finns svårigheter kring något område, är det undervisningen de rannsakar. En lärare uttryckte det som att "har eleverna misslyckats, är det min undervisning som måste förändras". Detta förhållningssätt leder till en ständig utveckling av undervisningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *återkoppling och reflektion* uppvisar fler starka än svaga sidor. Lärarna behöver dock förbättra arbetet med att låta eleverna bidra med kunskaper och reflektioner kring undervisningen och än tydligare ge eleverna konstruktiv återkoppling på vad de behöver utveckla för att nå lärandemålen.

3. Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Ämnesspecifika förmågor
- Undervisningsmaterial
- Systematisk uppföljning
- Särskilt stöd
- Ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden

3.1 Ämnesspecifika förmågor

Utgångspunkt vid granskningen

- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla ämnesspecifika förmågor (de långsiktiga målen) i respektive SO-ämne

Skolinspektionens bedömning

Utifrån de dokument som Skolinspektionen har tagit del av från Nya Munken framgår det tydligt att undervisningen i respektive SO-ämne i mycket hög grad är upplagd utifrån det centrala innehållet och de ämnesspecifika förmågorna. Flertalet av skolans SO-lärare samarbetar tätt och det finns en organisation kring SO-undervisningen med ämnesarbetslag som bidrar till att lärarnas pedagogiska planeringar och undervisningsplaner uppvisar god kvalitet. I intervju framhåller flertalet lärare hur de ständigt stämmer av planeringen, genomförandet och examinationer utifrån det centrala innehållet, ämnesspecifika förmågor och kunskapskrav. Alla lektioner Skolinspektionen observerar tar sin utgångspunkt i det centrala innehållet i kursplanerna.

Årskurs 7 arbetar med judendomen som utgår från det centrala innehållet *Religioner och andra livsåskådningar* i ämnet religionskunskap. Eleverna får i ganska hög grad träna sig på att analysera en världsreligion och olika tolkningar och bruk inom denna samt hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden i samhället. I viss utsträckning får eleverna reflektera över sin egen och andras identitet.

Årskurs 8 arbetar under lektionerna i historia med feodalismen som utgår från det centrala innehållet *Forna civilisationer från förhistorisk tid till ca 1700*. Eleverna får utifrån gemensamma diskussioner och genomgångar i en individuell skrivuppgift med hjälp av bilder redogöra för det feodala systemet och avslutningsvis resonera om systemet i dagens samhälle skulle vara möjligt. Läraren ger i uppgiften eleverna förutsättningar att i mycket hög grad använda en historisk referensram, att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv samt att använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används.

I ämnet geografi arbetar eleverna i årskurs 8 med hur jordbruk bedrivs i olika delar av världen utifrån det centrala innehållet *Livsmiljöer* och *Geografins metoder, begrepp och arbetssätt*. Eleverna ska jämföra några olika typer av jordbruk i världen med det svenska jordbruket. Eleverna ges i mycket hög grad förutsättningar att utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen samt att värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.

I årskurs 9 är båda klasserna, som ingår i granskningen, precis i brytningskeendet mellan två arbetsområden. I båda klasserna genomförs en examination i ämnet geografi. I den ena klassen (klass 1) består examinationen dels av kartkunskap i form av namngeografi dels av olika klimatzoner i Afrika. Undervisningen i klass 1 inriktas sedan på statistik med utgångspunkt i Afrika. Eleverna ges i mycket hög grad förutsättningar att göra geografiska analyser av omvärlden, att analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen samt ger eleverna förutsättningar att värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.

I den andra klassen (klass 2) består examinationen av att eleverna med hjälp av viss fakta om tre icke namngivna länder ska placera länderna på en "u-lands och i-landsskala". Eleverna ska motivera sin placering och resonera vad de olika faktauppgifterna betyder och vad som ligger bakom siffrorna. Undervisningen i klass 2, med utgångspunkt i Afrikas geografi, övergår sedan till ämnet samhällskunskap och internationella relationer utifrån det centrala innehållet i ämnet samhällskunskap. Eleverna ges i hög grad förutsättningar att reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar, att analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor samt att reflektera över mänskliga rättigheter.

I väldigt hög utsträckning förekommer muntliga inslag på de lektioner som observeras. Flertalet av dessa inslag är gruppdiskussioner som sedan redogörs för övriga i klassen. Av observationerna framgår att eleverna i de muntliga momenten i hög grad ges förutsättningar att reflektera, analysera och argumentera. Det framkommer i samtal med elever att det är vanligt förekommande att elever interagerar med varandra. I elevenkäten uppger drygt 80 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/stämmer ganska bra att läraren skapar en undervisningsmiljö där det känns bra att diskutera och argumentera olika saker. I samtal med lärarna framkommer att alla elever på något sätt stimuleras och utmanas i diskussioner och att de allra flesta lärare har en medveten lärandestrategi då de använder strukturerade gruppdiskussioner.

I elevenkäten uppger drygt 90 procent av eleverna att läraren lär eleverna nya begrepp som hör ihop med SO-ämnet som eleverna läser. Klassrumsobservationerna bekräftar detta och visar att de allra flesta lärare är väl förberedda i sin undervisning med vilka begrepp som behöver förtydligas för elevernas förståelse. I de allra flesta fall använder lärarna ett språk där det råder god balans mellan elevernas förkunskaper och att införa nya begrepp som specificerar ämneskunskaper.

I ämnena religionskunskap och samhällskunskap ska eleverna ges förutsättningar att söka information och värdera deras relevans och trovärdighet.

Under de lektioner i religionskunskap och samhällskunskap som observeras får eleverna i låg grad lära sig att söka efter information på flera olika sätt. I väldigt stor utsträckning använder sig lärarna av material som de själva har producerat eller färdigt läroboksmaterial. Det bekräftas i samtal med eleverna och med lärarna att det överlag är läraren som förser eleverna med material. En av klasserna har hittills aldrig använt internet i sin SO-undervisning. Under en av lektionsobservationerna får en klass använda sig av internet för att söka information. Eleverna uppmanas i sammanhanget att tänka källkritiskt utifrån tidigare resonemang som klassen har haft rörande källors tillförlitlighet. I elevenkäten anger drygt 50 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/stämmer ganska bra att läraren lär eleverna att söka information på flera olika sätt. Drygt 70 procent av eleverna uppger i enkäten att det stämmer helt och hållet/stämmer ganska bra att läraren lär eleverna att fundera över om det som man läser eller hör alltid är sant.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *undervisningen inriktas på att låta eleverna utveckla ämnesspecifika förmågor inom ramen för SO-ämnenas centrala innehåll* uppvisar fler starka än svaga sidor. Fokus i lärarnas arbete är att stimulera eleverna att utveckla ämnesspecifika förmågor såsom analys, tolkningar, slutsatser och reflektion. Uppgifterna är ofta inriktade på att eleverna i grupp ska fundera över och resonera om samband, likheter/skillnader eller orsak och konsekvenser. Lärarna behöver dock förbättra arbetet med att stimulera eleverna att utveckla ämnesförmågor som anknyter till att söka och använda källor.

3.2 Undervisningsmaterial

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- undervisningsmaterial i form av exempelvis, uppgifter, instuderingsfrågor, övningar, prov m.m. är utformade så att de skapar förutsättningar att stimulera eleverna att utveckla de ämnesspecifika förmågor som är framskrivna i kursplanernas för de enskilda SO-ämnena

Skolinspektionens bedömning

Granskningen av undervisningsmaterialet visar att generellt har lärarna på Nya Munken i mycket hög grad uppgifter och övningar som stimulerar eleverna att utveckla sina analytiska och begreppsliga ämnesspecifika förmågor. Inspektörerna fick under lektionsobservationerna se flera inslag av detta. Uppgifterna är inriktade på att eleverna i grupp eller enskilt ska fundera över och resonera om samband, likheter/skillnader eller orsaker och konsekvenser i förhållande till olika arbetsområden. Ämnesspecifika förmågor som resonemang, analys, tolkningar, slutsatser och reflektion är mycket framträdande i undervisningen och utgångspunkt i lärarnas planering. Exempelvis fick

eleverna i en årskurs 9 med hjälp av ämnesspecifika begrepp analysera statistik för tre icke namngivna afrikanska länder. I samtal med lärarna framkommer ett mycket tydligt fokus på de ämnesspecifika förmågorna utifrån det centrala innehållet i planeringen av undervisningen, undervisningsmaterialet och examinationsuppgifterna. Detta bekräftas i samtal med eleverna och eleverna gav uttryck för att "*även provet är ett lärande i sig*".

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *använder lärarna undervisningsmaterial som stimulerar elevernas användning av de ämnesspecifika förmågorna inom ramen för SO-undervisningen* mestadels uppvisar starka sidor. Lärarna använder undervisningsmaterial som i hög grad skapar förutsättningar att stimulera eleverna att utveckla de ämnesspecifika förmågor som anges i kursplaner.

3.3 Systematiskt kvalitetsarbete

Exempel på indikatorer vid granskningen

- skriftligt omdöme i SO-ämnena är dokumenterade i elevens IUP i förhållande till de ämnesspecifika förmågor som undervisningen ska bidra till att utveckla
- skolan i sitt systematiska kvalitetsarbete planerar, följer upp och utvecklar undervisningen i SO-ämnena på grupp- och skolnivå.

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att lärarna följer upp eleverna på individnivå med hjälp av bland annat individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen i de fyra SO-ämnena. I skolan används matriser där eleverna gör en självvärdering i samband med utvecklingssamtalen. Matriserna utgår från de ämnesspecifika förmågorna. En formativ bedömning av elevernas kunskapsutveckling sker i samband med olika uppgifter och examinationer. I samtal med lärare framkommer att de har ambitionen att kontinuerligt i undervisningssituationen, till exempel i elevdiskussioner, notera elevernas kunskapsutveckling. Vissa av lärarna har kommit längre i sin strävan och har utarbetat en viss systematik i detta arbete.

Nya Munken har precis påbörjat ett kvalitetsarbete som utgår från kunskapsresultaten i SO-ämnena på skolnivå men det har ännu inte gett några avtryck i undervisningen. I syfte att utveckla undervisningen utvecklar SO-lärarna kontinuerligt undervisningen, undervisningsmaterial och examinationer. Bland flertalet av lärarna är ambitionen att utveckla undervisningen och lärarnas utgångspunkt är "*vad kan jag göra annorlunda för att eleverna ska lyckas bättre*". Men det genomförs inte någon systematisk utvärdering av undervisningen i so-ämnena på grupp eller skolnivå.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *följer skolan systematiskt upp hur undervisningen utvecklar elevernas användning av de ämnesspecifika förmågorna* uppvisar fler svaga än starka sidor. Lärarna följer upp eleverna på individnivå. Rektorn har initierat ett utvecklingsarbete på skolan att strukturerat följa upp

skolans resultat, men ännu saknas en systematisk planering, uppföljning och utveckling av undervisningen på skolnivå.

3.4 Särskilt stöd

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- elever som riskerar att inte nå kunskapskraven har åtgärdsprogram
- elev som har åtgärdsprogram får sitt särskilda stöd tillgodosett på ett sätt som stimulerar eleven att utveckla de ämnesspecifika förmågor som krävs för att nå kunskapskraven

Skolinspektionens bedömning

Det framgår av intervjuer med lärare, av lektionsobservationer och examinationer att lärarna inom ramen för den individualiserade undervisningen anpassar undervisningen för dessa elever. I elevenkäten uppger cirka 80 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/ ganska bra att läraren hjälper mig i skolarbetet så mycket som jag behöver. Granskningen visar att det, i de klasser som omfattas av granskningen, finns några elever som riskerar att inte nå kunskapskraven i SO-ämnena. Av intervjuer med såväl lärare som rektor framgår att då lärarna befarar att en elev inte kommer att nå kunskapskraven upprättar lärarna ett dokument som blir ett underlag för den utredning som föregår rektorns beslut om åtgärdsprogram ska upprättas eller inte. I dokumentet, som upprättas av läraren, framgår elevens behov och vilka anpassningar och åtgärder som görs i undervisningen. Detta syns emellertid inte i de åtgärdsprogram som upprättas. De är av mer generell karaktär. Skolinspektionen konstaterar att åtgärdsprogrammen inte omfattar SO-ämnena och dess kunskapskrav.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *får elever som riskerar att inte nå de grundläggande kunskapskraven i de samhällsorienterande ämnena det särskilda stöd som de har rätt till* uppvisar fler svaga än starka sidor. I skolan finns elever som befaras inte uppnå kunskapskraven i SO-ämnena men de åtgärdsprogram som finns upprättade omfattar inte SO-ämnena. Åtgärdsprogrammen måste ha en tydlig koppling till de ämnesspecifika förmågorna och kunskapskraven i kursplanerna.

3.5 Ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Förekomsten av ämnesövergripande undervisning
- Förekomsten av samordning av ämnesområden

Skolinspektionens bedömning

Granskningen visar att SO-undervisningen på Nya Munken huvudsakligen är ämnesuppdelad, det vill säga att varje ämne läses var för sig. Det framkommer i samtal med SO-lärarna att de undervisar ämnesuppdelat, men att man som enskild lärare ibland slår ihop vissa ämnesområden mellan SO-ämnena där det medför pedagogiska fördelar. Förutsättningarna att kunna göra detta, varierar mellan lärarna då det varierar hur många SO-ämnena som respektive SO-lärare undervisar i. Vissa lärare undervisar i alla fyra SO-ämnena, medan andra undervisar i två SO-ämnena. Enligt lärarna sker viss ämnesövergripande undervisning mellan de samhällsorienterande ämnena och andra ämnena. I huvudsak sker den ämnesövergripande undervisningen utifrån att lärare på eget initiativ samarbetar med varandra. Till exempel finns det lärare inom SO och svenska som samarbetar om massmedia. Flertalet SO-lärare hänvisar även till att det i skolan sedan tidigare finns en uttalad ambition att SO-lärarna och tekniklärarna ska samarbeta kring området Energi. Detta samarbete fungerar till viss del. Om samarbetet fungerar är lärarberoende, det vill säga om lärarna väljer att samarbeta eller ej.

I elevenkäten uppger knappt 70 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet/ganska bra att undervisningen också kan handla om något av de andra SO-ämnena. I samtal med elever framgår dock att undervisningen i huvudsak är ämnesuppdelad. De elever som dock har erfarenhet av att arbeta mer ämnesövergripande ser väldigt positivt på det och uttrycker "*man lär sig mer*".

Bland SO-lärarna pågår det diskussioner hur de ska utveckla undervisningen så att eleverna får uppfatta större kunskapsområden. Dessa diskussioner pågår dels utifrån läroplanens mål att eleverna just ska få möjlighet att uppfatta större kunskapsområden, dels för att på så sätt kunna minska arbetsbördan för eleverna genom färre examinationer.

Samverkan över ämnesgränserna måste utvecklas enligt rektorn. Rektorn har påbörjat ett utvecklingsarbete kring detta genom att tillsätta en ämnesbrytande grupp som representerar olika ämnena. Gemensamt ska gruppen hitta områden där olika ämnens centrala innehåll har samröre med varandra. Bland annat har ett arbete påbörjats mellan SO-ämnena och biologi.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *ämnesövergripande undervisning och samordning av ämnesområden* uppvisar fler svaga än starka sidor. Det finns en ambition bland lärarna och en tydlig strävan hos rektorn att utveckla den ämnesövergripande undervisningen. Arbetet är i sitt inledningsskede men är ännu inte implementerat.

Bakgrundsuppgifter om kvalitetsgranskningen

Kvalitetsgranskningen av samhällsorienterande ämnen för årskurserna 7–9 genomförs i sammanlagt 16 kommunala skolor och 9 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av samhällsorienterande ämnen för årskurserna 7–9 är genomförd redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen bildar en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Nya Munken

Nya Munken är en fristående skola i Linköpings kommun. Skolan hade vid tillsynsbesöket 527 elever.

Vid skolan finns 7 lärare som undervisar i SO-ämnena. Lärarnas utbildning varierar, men samtliga lärare, utom en, har en lärarexamen. Den lärare som saknar lärarexamen håller på att slutföra sin lärarutbildning. Bland de lärare som har en examen är det en av lärarna som har en gymnasielärarutbildning, övriga examinerade lärare är behöriga att undervisa i årskurserna 7–9. Majoriteten av skolans lärare som undervisar i SO-ämnena undervisar i samtliga fyra SO-ämnena. Alla examinerade lärare, med undantag av en lärare, undervisar i något ämne som de inte är behöriga att undervisa i. Vid granskningsbesöket hade Skolverket utfärdat en lärarlegitimation bland SO-lärarna.

Nya Munkens kunskapsresultat är överlag goda. Skolan har de senaste fem läsåren nått mellan 94,8 och 100 procent i måluppfyllelse i ämnena geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap i årskurs 9. Lägst är måluppfyllelsen i ämnet geografi. Det är färre pojkar än flickor som når målen. År 2012 var det till exempel 7,2 procent av pojkarna som inte nådde målen i samhällskunskap medan alla flickor nådde målen. Det varierar mellan ämnena och åren om det är flickorna eller pojkarna som får störst andel MVG.

År 2012 hade 16,8 procent av eleverna betyget Mycket väl godkänt (MVG) i samhällskunskap medan endast 8,7 procent av eleverna hade MVG i geografi. I jämförelse med riket är det en större andel av eleverna som når målen i SO-ämnena, men det är en mindre andel av eleverna som får betyget MVG. Generellt är det flickorna i Nya Munken som har en lägre andel MVG än flickorna i riket.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på ett effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot arbetet med att ge eleverna förutsättningar att utveckla de förmågor som kursplanerna i SO-ämnena syftar till samt hur undervisningen i SO-ämnena är organiserad så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden. I granskningen är följande preciserade frågeställningar centrala:

Inriktas undervisningen mot att låta eleverna utveckla ämnesspecifika förmågor?

Använder lärarna undervisningsmaterial som stimulerar eleverna att utveckla ämnesspecifika förmågor?

Följer skolan systematiskt upp hur undervisningen utvecklar elevernas användning av de ämnesspecifika förmågorna?

Får elever som riskerar att inte nå de grundläggande kunskapskraven i SO-ämnena det särskilda stöd som de har rätt till?

Förekommer ämnesövergripande undervisning inom ramen för SO-ämnena?

Förekommer samordning av undervisningen mellan SO-lärare och/eller mellan SO-lärare och lärare i andra ämnen?

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Tydlighet i mål och innehåll

Individanpassning, stöd och utmaningar

Återkoppling och reflektion över lärandet

Metod och material

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som används har utarbetats med utgångspunkt i forskning, Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskningar, skollagen och Lgr 11 (läroplan och kursplanerna i de samhällsorienterande ämnena). Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med SO-ämnena. Resultat från elevernas betygsresultat i SO-ämnena, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumentet när det gäller SO-undervisningen, vilka undervisningsmaterial, övningar, uppgifter och prov lärarna använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla SO-undervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

Genom strukturerade lektionsobservationer granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med att skapa förutsättningar att stimulera eleverna att utveckla ämnesspecifika förmågor samt skapa allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Varje observerad lektion bedömdes utifrån flera olika aspekter av kvaliteten på undervisningen. För varje aspekt finns en eller flera bakomliggande indikatorer vilka konkretiseras i ett observationsschema i form av goda exempel. Bedömningen av varje kvalitativ aspekt är ett snittvärde av bedömningen av aspektens indikatorer i undervisningskvaliteterna, dvs. av de som varit möjliga att observera under den aktuella lektionen. Indikatorerna bedöms på en skala 1-4: 1=i mycket låg grad eller inte alls, 2=i ganska låg grad, 3=i ganska hög grad, 4=i mycket hög grad. Om en indikator inte gick att värdera eller inte var relevant i sammanhanget för en aspekt bedömdes den inte.

Läraren ska i förväg ge observatörerna uppgifter om vilket elevsammansättningen i klassen och uppgifter om det finns elever i klassen som riskerar att inte nå kunskapskraven i ett eller flera SO-ämnen samt om det finns åtgärdsprogram upprättade för elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och om det finns elever i klasserna som har funktionsnedsättningar. Under lektionsobservationerna värderas ett antal kriterier, kopplade till kunskapskraven, som kan anses vara värderas som goda exempel på positiva exempel på ämnesspecifika förmågor. Allt detta inom ramen för SO-ämnenas centrala innehåll. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna i ett observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande lärare efter lektionen, eller efter en serie av lektioner inom ett sammanhållet ämnesområde, utifrån en frågeguide. Observationerna är också ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

Intervjuer med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en helhetsbild av SO-undervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om undervisningsstrategier, syfte/kunskapskrav, centralt innehåll, stöd och stimulans, samverkan och samordning av undervisningen, kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt planerar, genomför och utvecklar undervisningen i SO-ämnena är viktiga för att komplettera det inspektörerna sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i de samhällsorienterande ämnena på aktuell skola intervjuas i en gruppintervju. Elever till intervjuerna väljs ut från de klasser som observeras. Både pojkar och flickor ska ingå. Medverkan är frivillig.

Elevenkäter ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka förmågor eleverna får möjlighet att utveckla i SO-undervisningen, om undervisningen sker utifrån elevernas erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna får stöd, stimulans och utmaningar i sitt lärande. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Webbenkäten genomförs innan skolbesöket och omfattar samtliga elever i årskurserna 7–9 i varje skola. Enkäter till lärare och rektor används inte.

Kommun:	Observation nr:	
Skola:	Datum:	
Årskurs/-er:	Total lektionstid enligt schema (min):	
Lärarens utbildning:	Behörig lärare:	J/N
	Lärarerfarenhet (antal år):	
	Antal elever i klassen/gruppen:	
Lärarens kompetensutveckling i ämnet de senaste två åren:	Antal närvarande elever:	
	Antal elever som riskerar att inte uppfylla kunskapskraven eller nå lägst betyget E:	
	Antal elever med åtgärdsprogram i ämnet:	
Kommentar:		
Inspektörernas namn:		

Undervisningsmönster

Vilken typ av undervisningsmönster förekom under den observerade under lektionen? Markera med kryss i högerspalten. Ringa in det alternativ som dominerade.

Form		Förekomst
A	Elevaktiv helklassundervisning	
B	Elevpassiv helklassundervisning	
C	Läraraktiv handledning vid individuellt arbete, par- eller grupparbete	
D	Lärarpassiv handledning vid individuellt arbete, par- eller grupparbete	
E	Annat: <i><Ange vad></i>	

Läromedel

Vilka läromedel användes under lektionen? Markera med kryss i högerspalten.

Läromedel		Förekomst
A	Lärobok/övningsbok i ämnet eller andra facktexter	
B	Skönlitterära texter	
C	Audiovisuellt material (Videoband, DVD-skivor, videoklipp från internet eller liknande)	
E	Internet / Pedagogiska dataprogram	
G	Material skapade av läraren specifikt för denna lektion	
H	Föremål och realia som elever eller lärare tagit med	
I	Andra läromedel: <i><Ange vad></i>	

Tidsanvändning

Hur stor del av den totala lektionstiden ägnades åt följande...

	Aktivitet	Del av lektionstiden (ange i minuter)
A	Upprätthålla ordningen (dvs. förlorad tid vid disciplinära problem)	
B	Organisation (dvs. otydliga instruktioner som måste repeteras, förlorad tid vid utdelning av material, övergångar mellan lektioner, övergångar mellan lektionsinslag) eller administration (närvarokontroll, allmän skolinfo etc)	
C	Undervisningstid ("effektiv tid")	
D	Kunskapsuppföljning i form av skriftliga prov eller tester (ingår i effektiv undervisningstid – här anges dock andel av den totala lektionstiden)	
	Kommentar:	

Kursplanefokus

I vilken utsträckning behandlades nedanstående kursplaneområden? Markera med kryss i högerspalten.
 Ringa in det alternativ som dominerade.

	Centralt innehåll enligt kursplanen	Förekomst
A	G: Livsmiljöer	
B	G: Geografins metoder, begrepp och arbetssätt	
C	G: Miljö, människor och hållbarhetsfrågor	
D	H: Forna civilisationer, från förhistorisk tid till cirka 1700	
E	H: Industrialisering, samhällsomvandling och idéströmningar, cirka 1700-1900	

F	H: Imperialism och världskrig, cirka 1800-1950	
G	H: Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid	
H	H: Hur historia används och historiska begrepp	
I	R: Religioner och andra livsåskådningar	
J	R: Religion och samhälle	
K	R: Identitet och livsfrågor	
L	R: Etik	
M	S: Individer och gemenskaper	
N	S: Information och kommunikation	
O	S: Rättigheter och rättsskipning	
P	S: Samhällsresurser och fördelning	
Q	S: Beslutsfattande och politiska idéer	
R	Ö: Annat innehåll	

Undervisningens allmänna kvaliteter

För bedömningen av varje indikator och den sammanfattande bedömningen används följande skala:

1= i mycket låg grad eller inte alls 2= i ganska låg grad 3= i ganska hög grad 4= i mycket hög grad

0= går inte att värdera eller är inte relevant i sammanhanget. Kommentera i så fall varför.

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
1. Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö	1	... skapar en positiv atmosfär		... talar till eleverna på ett positivt sätt ... visar värme och empati mot alla elever ... skapar ett tillåtande klimat och strävar efter att eleverna ska känna sig trygga ... ser till att eleverna vågar ta risker och göra försök - misstag ses som tillfällen till lärande
	2	... bemöter eleverna med respekt och främjar respekt mellan eleverna		... lyssnar på vad eleverna har att säga, låter eleverna tala till punkt ... bemöter elevernas åsikter med intresse, allvar och respekt ... uppmuntrar eleverna att lyssna på varandras åsikter med intresse, allvar och respekt ... ingriper vid nedsättande uttryck mellan elever, negativa kommentarer, suckar, blickar etc. ... ser till att eleverna kan utföra sina arbetsuppgifter utan att störas av kamrater
	3	... har positiva förväntningar på eleverna och stöttar deras självtillit		... ger eleverna talutrymme och uppmuntrar dem att delta i samtal i grupp eller helklass ... ger konstruktiv feedback på elevernas inspel och ansträngningar ... uppmuntrar eleverna att göra sitt bästa och att våga sikta högre ... visar positiva förväntningar på elevernas förmåga ... värdesätter och visar respekt för alla elevers arbetsinsatser ... bemöter på ett konstruktivt sätt elever som förefaller passiva eller oengagerade i olika aktiviteter
	4	... skapar motivation inför olika aktiviteter		... bidrar till positiva förväntningar, nyfikenhet, handlingsberedskap hos eleverna ... sätter in uppgifter i ett för eleven angeläget sammanhang ... anknyter till aktuella samhällsfrågor eller livet utanför skolan ... ger eleverna möjlighet att välja bland uppgifter med olika innehåll inom det aktuella kunskapsområdet ... tydliggör kunskapsmål ... bryter vid behov ned övergripande mål i hanterliga delmål ... använder moderna lärverktyg

Sammanfattande bedömning (skala 1-4):

Kommentar:				
Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
2. Tydlighet i mål och innehåll	5	... genomför en genomtänkt lektionsstart		... välkomnar eleverna och gör en tydlig lektionsstart ... anger målen för lektionen utifrån övergripande mål och kunskapskrav ... presenterar aktiviteterna som ska ske under lektionen och syftet med dessa ... sätter in lektionen i ett större sammanhang, gör en koppling till tidigare lektioner eller till andra ämnesområden
	6	... genomför en välstrukturerad lektion		... ger lektionen ett logiskt flöde där uppgifter tydligt hör ihop med inledande genomgångar och kunskapsmål ... skapar överblick och sammanhang ... skapar variation och balans mellan lärarledda genomgångar och elevaktivitet ... ser till att eleverna har tydliga uppgifter och roller i gruppaktiviteter ... ser till att övergången mellan planerade aktiviteter genomförs utan att ordningen störs
	7	... ger tydliga beskrivningar och förklaringar		... förklarar hur enskilda moment och uppgifter hör ihop med lektionens övergripande kunskapsmål ... använder ett språk eleverna förstår ... skapar en balans mellan mer avancerade uttryck och mer vardagsnära språk, mellan abstrakt och konkret ... använder olika hjälpmedel och/eller exempel från vardagslivet för att förtydliga
	8	... kontrollerar att eleverna förstått		... ställer utvecklande frågor för att få en bild av elevernas förståelse ... låter någon elev inför hela klassen eller elever gruppvis summera kontentan ... går runt bland eleverna/grupperna för att fånga upp deras förståelse
Sammanfattande bedömning (skala 1-4):	9	... gör ett tydligt sammanfattande lektionsslut		... avslutar lektionen på ett planerat sätt ... gör en sammanfattning av lektionsinnehållet ... gör en anknytning till nästa lektion ... anknyter till något annat relevant sammanhang
Kommentar:				

Indikator: Läraren ...			Obs-värde	Goda exempel: Läraren ...
3. Individanpassning, stöd och utmaningar	10	... ser till att arbetet under lektionen är tankemässigt utvecklande		... ställer öppna frågor där svaret inte är givet ... ger eleverna möjlighet att tänka efter innan de yttrar sig ... hjälper eleverna att utveckla sina utsagor och argumentation med hjälp av uppföljande frågor ... använder sig endast undantagsvis av korta kontrollfrågor eller fråga-svarsmönster (dvs. IRE-mönster som inte gynnar elevernas förståelse och kunskapsutveckling) ... ger eleverna möjligheter att reflektera och problematisera, i grupp eller enskilt ... ger eleverna uppgifter som stimulerar deras egen aktivitet ... ger eleverna stöd genom att visa på och låta dem utveckla olika lärandestrategier
	11	... anpassar undervisning till eleverna i gruppen		... tar sin utgångspunkt i elevernas erfarenheter och tidigare lärande ... varierar sin undervisning för att möta elever med olika förförståelse och kunskapsnivå ... varierar lärmektygen för att möta elevernas behov och intressen ... ser till att eleverna får uppgifter som är utmanande utifrån deras förutsättningar ... ger eleverna uppgifter "utan tak", dvs. av sådan art att eleverna på olika sätt kan fördjupa sig och aktivt arbeta med dem under hela den avsatta tiden
	12	... ser till att elever med behov av stöd under lektionen får sådant		... ser till att det inte råder någon osäkerhet om när och hur eleverna kan få hjälp med sitt arbete under lektionen ... ger eleverna möjligheter att hjälpa varandra ... ger vid behov elever möjlighet att träna och ägna mer tid åt olika moment och aktiviteter ... ger eleverna tillgång till de lärmektyg och hjälpmedel de behöver ... använder IT för att underlätta elevernas lärande
Sammanfattande bedömning (skala 1-4):				
Kommentrar:				

Indikator: Läraren...			Värde	Goda exempel: Läraren...
4. Återkoppling och reflektion över lärandet	13	... använder sig av formativ bedömning under lektionen		... följer upp hur eleverna arbetar med olika uppgifter och ger eleverna konstruktiv och uppgiftsorienterad feedback ... använder arbetsmetoder där elevernas arbeten processas (redovisas och bearbetas) ... ger eleverna återkoppling om <i>vad</i> de behöver utveckla och <i>hur</i> de kan gå tillväga för att uppfylla kunskapskraven
	14	.. ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande i förhållande till kunskapskraven		... samtalar med eleverna, eller låter eleverna samtala, om lärandet i undervisningen ... samtalar med eleverna, eller låter eleverna samtala, om arbetsprocesserna ... låter eleverna skriftligt utvärdera lektionens innehåll och form ... låter eleverna få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande
Sammanfattande bedömning: (Skala 1-4)				
Kommentar:				

Ämnesspecifika kvaliteter

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ser till att eleverna får...
5. Ämnesspecifika förmågor				
Geografi		... ger eleverna förutsättningar att analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen		... resonera om jordytans förändringar, natur- och kulturlandskap, naturresurser och befolkningsfördelning, och efterhand i resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimatförändringar och geografiska mönster av handel och kommunikation. ... använda geografiska begrepp allt mer funktionellt.
		... ger eleverna förutsättningar att utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen		... resonera om jordytans förändringar, natur- och kulturlandskap, naturresurser och befolkningsfördelning, och efterhand i resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimatförändringar och geografiska mönster av handel och kommunikation. ... använda geografiska begrepp allt mer funktionellt.
		... ger eleverna förutsättningar att göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker		... i fältstudier och andra undersökningar använda olika geografiska källor, metoder, tekniker och verktyg på ett funktionellt sätt. ... visa ett allt större djup i sin kritiska granskning av källor. ... öva sig på att säkrare ange lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt, först i Europa och efterhand även i andra världsdelar.
		... ger eleverna förutsättningar att värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling		... öva sig på att komma fram till välgrundade förslag på lösningar, först i frågor om miljöetiska val i vardagen och ojämlika levnadsvillkor i världen och successivt i olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor.

<i>Historia</i>	... ger eleverna förutsättningar att använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer	... visa ökat djup i sina resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar under olika tidsperioder. ... undersöka och beskriva allt mer komplexa samband mellan olika tidsperioder. ... öva sig på att uttrycka allt mer välgrundade hänvisningar till det förflutna, först i resonemang om samtiden och efter hand även i resonemang om framtiden.
	... ger eleverna förutsättningar att kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap	... öva sig på att dra allt mer välgrundade slutsatser om levnadsvillkor utifrån historiskt källmaterial. ... öva på att få ett allt större djup i sin kritiska granskning av källor
	... ger eleverna förutsättningar att reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv	... öva på att få ökat djup i sina resonemang, först om likheter och skillnader mellan olika historiska framställningar och efter hand om hur historia har använts och kan användas för olika syften
	... ger eleverna förutsättningar att använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används	... öva sig på att klara av en funktionell användning av historiska begrepp i flera olika sammanhang
<i>Religionskunskap</i>	... ger eleverna förutsättningar att analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa	... öva sig på djupare resonemang om likheter och skillnader, först mellan några religioner och efterhand även inom dem. ... visa på samband mellan världsreligionernas centrala tankegångar, urkunder och konkreta religiösa uttryck och handlingar.
	... ger eleverna förutsättningar att analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället	... jämföra kristendomens betydelse i Sverige förr och nu och ... undersöka den ömsesidiga påverkan mellan religion och samhälle och beskriver allt mer komplexa samband.
	... ger eleverna förutsättningar att reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet	... öva sig på olika sätt att föra resonemang om hur livsfrågor skildras och vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor och deras identitet.
	... ger eleverna förutsättningar att resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller	... visa ökat djup i sina resonemang om moraliska frågor och värderingar ... använda etiska begrepp, och successivt även etiska modeller, i sina resonemang.
	... ger eleverna förutsättningar att söka information om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet	... söka och använda olika källor på ett allt mer funktionellt sätt. ... visa ett allt större djup i sin kritiska granskning av information och källor.

<i>Samhällskunskap</i>		... ger eleverna förutsättningar att analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller		... analysera och beskriver allt mer komplexa samband inom, och efterhand även mellan, olika samhällsstrukturer. ... använda begrepp och successivt även modeller i sina beskrivningar.
		... ger eleverna förutsättningar att reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar		... visa ett ökat djup i sina resonemang om hur individer och samhällen påverkar och påverkas av varandra.
		... ger eleverna förutsättningar att analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv		... visa ett allt större djup i sina undersökningar och resonemang om samhällsfrågor, först utifrån något perspektiv och successivt utifrån flera olika perspektiv. ... värdera och uttrycker ståndpunkter med allt mer välgrundade resonemang och argument
		... ger eleverna förutsättningar att uttrycka och värdera olika ståndpunkter och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv		... visa ett allt större djup i sina undersökningar och resonemang om samhällsfrågor, först utifrån något perspektiv och successivt utifrån flera olika perspektiv. ... värdera och uttrycker ståndpunkter med allt mer välgrundade resonemang och argument
		... ger eleverna förutsättningar att reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser		... göra vidare utblickar över olika delar av världen. ... visa ett ökat djup i sina resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter och gemensamt beslutsfattande.
		... ger eleverna förutsättningar att söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet		... söka och använda olika källor på ett allt mer funktionellt sätt. ... visa ett allt större djup i sin kritiska granskning av information och källor.
Sammanfattande bedömning: (Skala 1-4)				
Kommentar:				

--

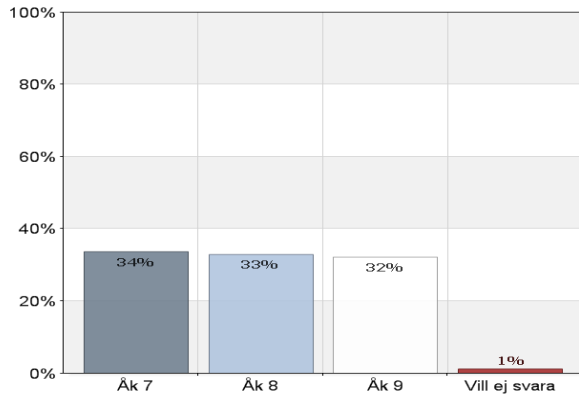
Resultatsammanställning

Elevenkät

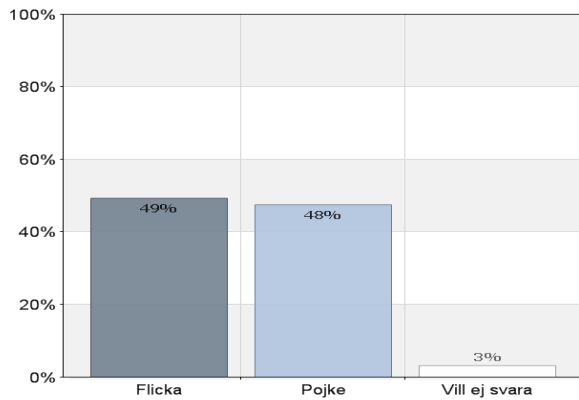
Nya Munken årskurs 7–9

	Svarsfrekvens
Total	76,7% (404/527)

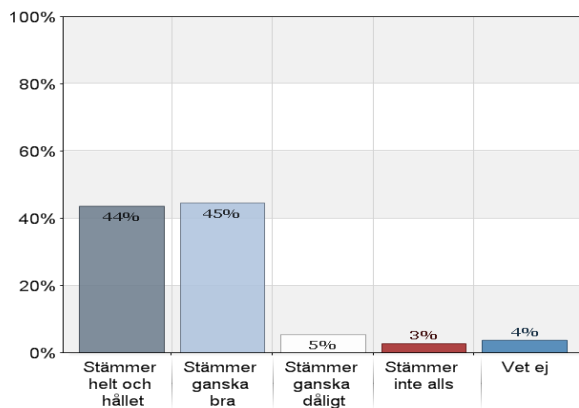
Vilken årskurs går du i?

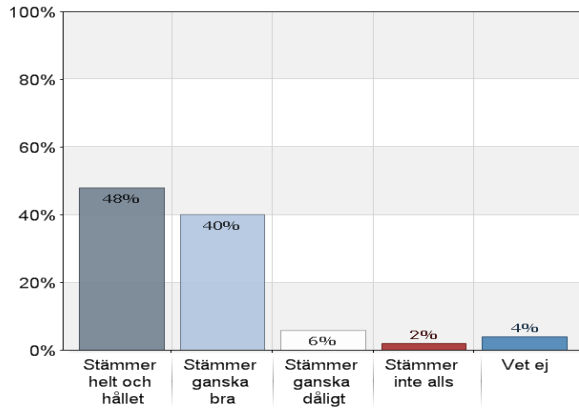
Är du flicka eller pojke?

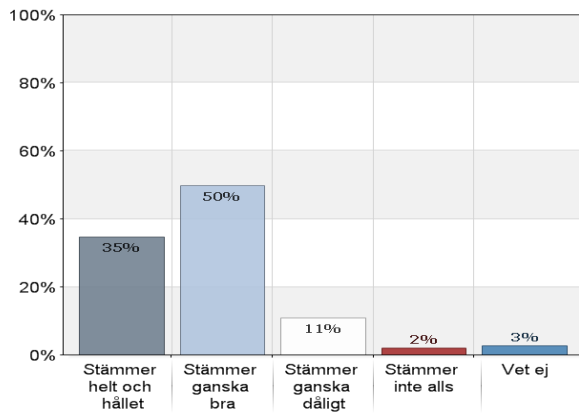
Min/a SO-lärare...

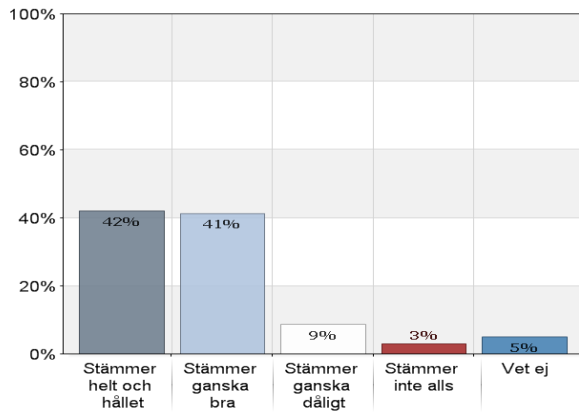
... uppmuntrar oss elever att svara på frågor även om vi inte är säkra på att svaret är rätt

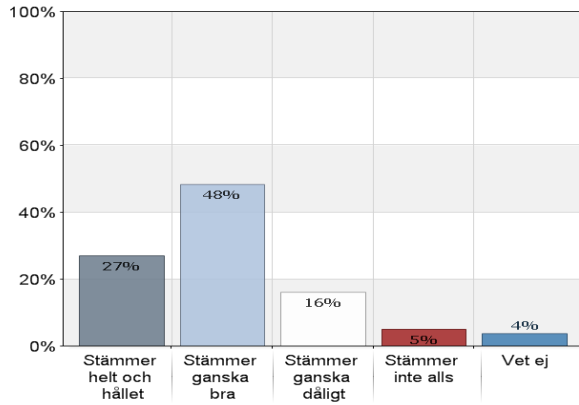
... är tydlig med att han/hon tror på att jag kan lära mig

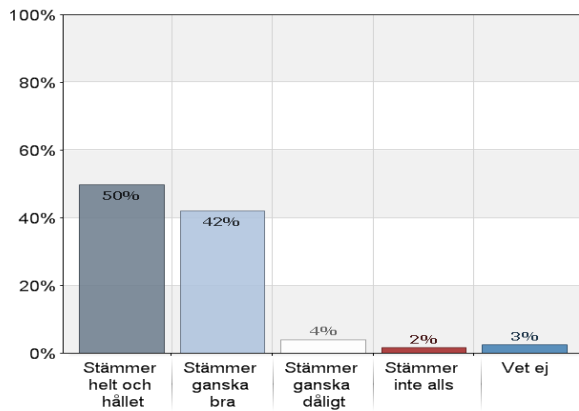
... ser till att det är studiero på lektionerna

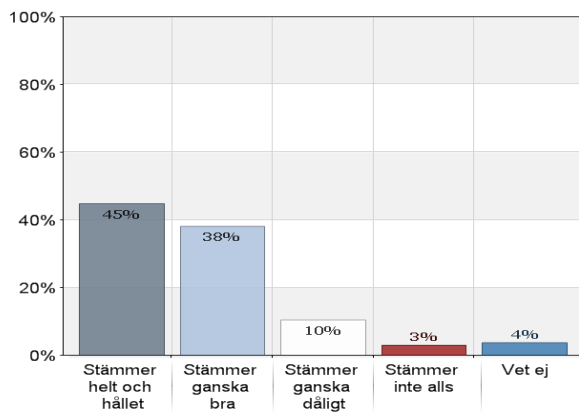
... bryr sig om hur det går för mig

... förklarar på ett tydligt sätt varför vi ska göra en viss uppgift

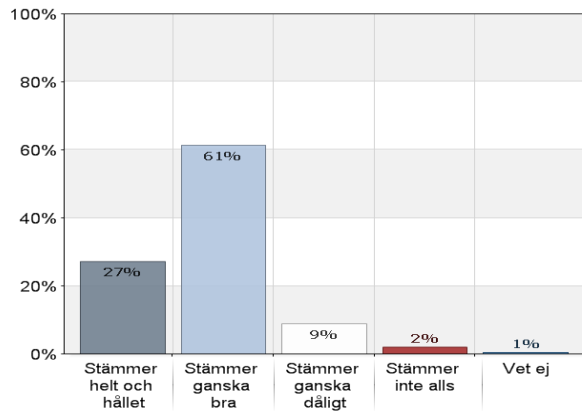

... lär mig nya begrepp (ord) som hör ihop med SO-ämnet vi läser

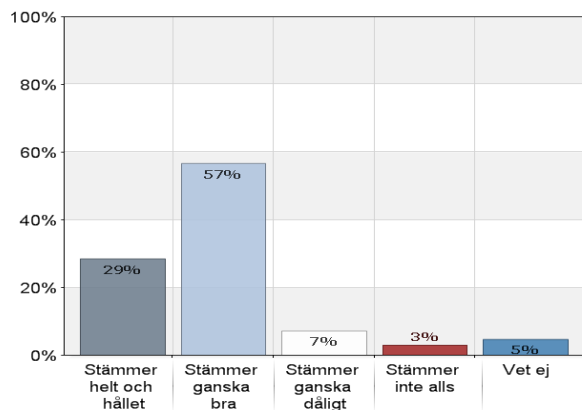

... uppmuntrar oss elever att säga vad vi tycker

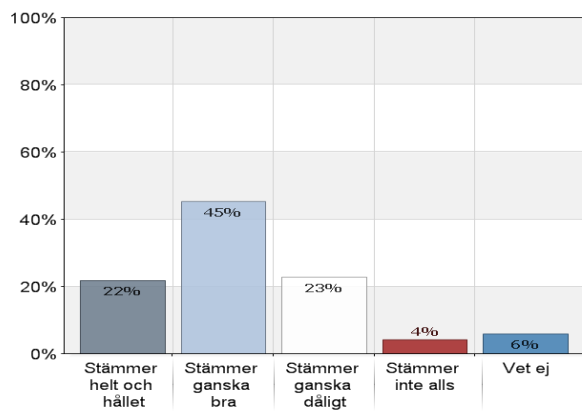
Min/a SO-lärare...

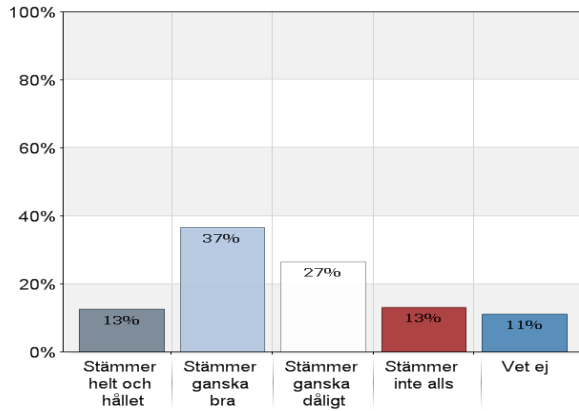
... ger tydliga instruktioner till hur jag ska genomföra min uppgift

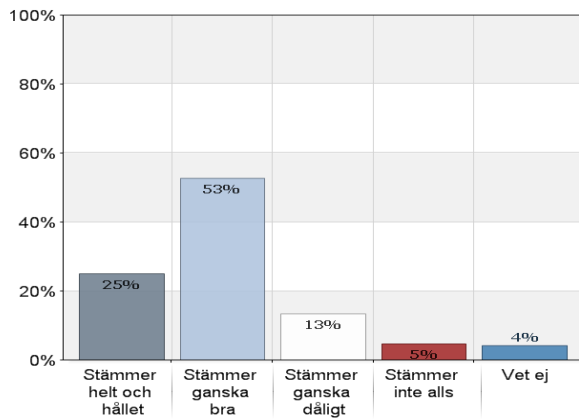
... hjälper mig att på egen hand klara av de utmaningar jag har i skolarbetet

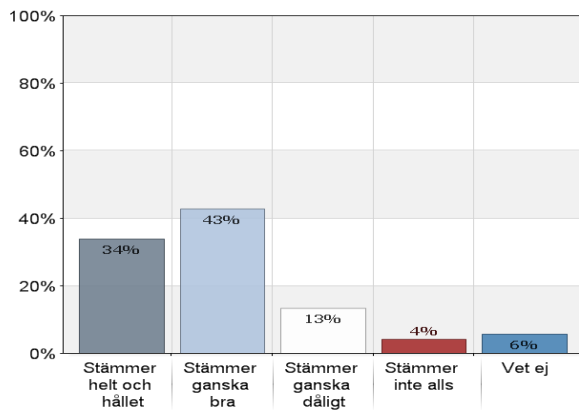
... påminner oss regelbundet om vilka målen med SO-undervisningen är

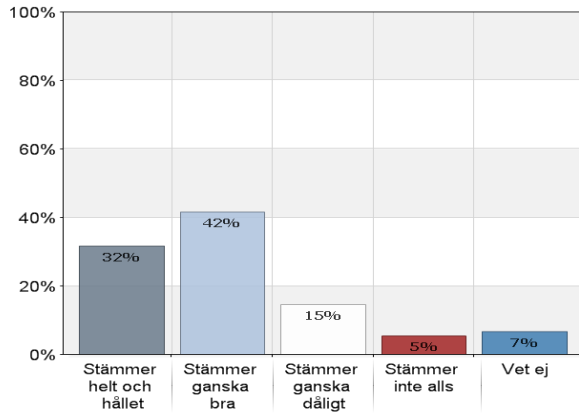
... lär mig hur jag kan ha nytta av internet i mina SO-studier

... försäkrar sig om att jag förstått vad det är jag ska göra med uppgiften

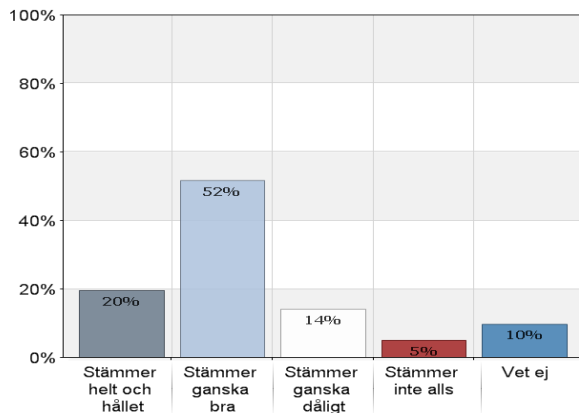

... berättar för hela klassen om goda exempel på lösningar som vi elever kommer på

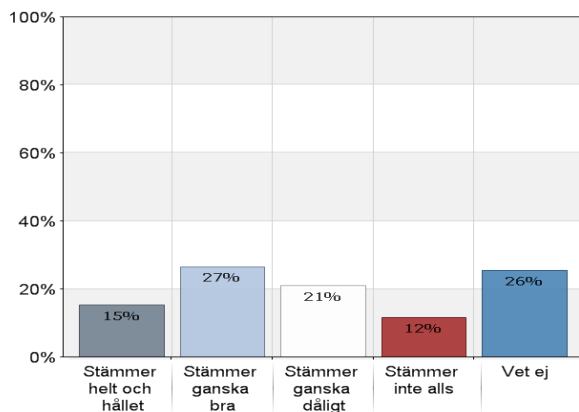

... talar om för mig på vilket sätt jag behöver utveckla mig för att nå målen

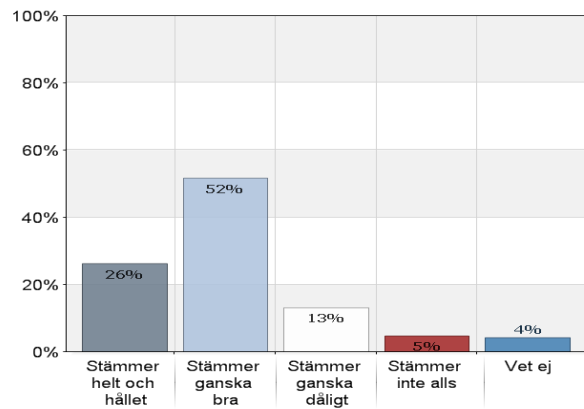
På SO-lektionerna...

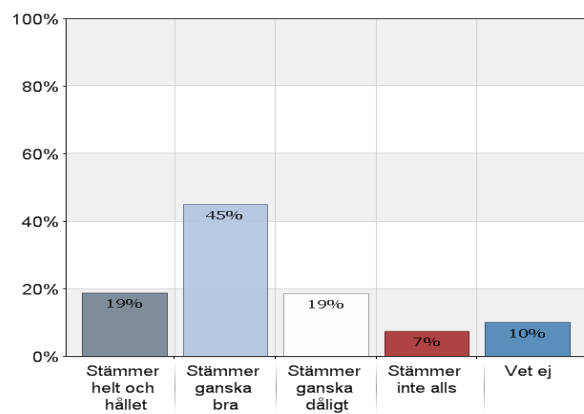
... får jag själv välja hur jag vill lösa min uppgift

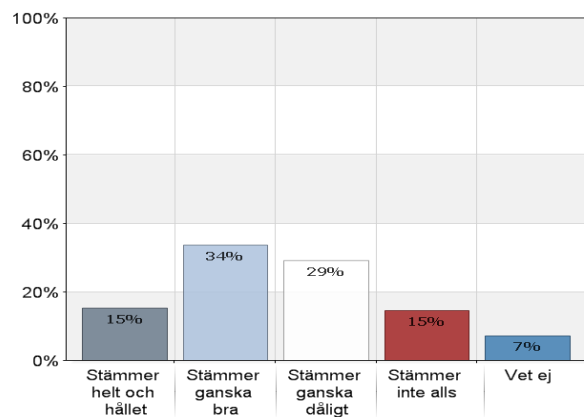
... finns det olika hjälpmedel jag kan använda mig av om jag behöver (t ex talböcker, hörselkåpor eller IT-baserade hjälpmedel)

... har jag studiero

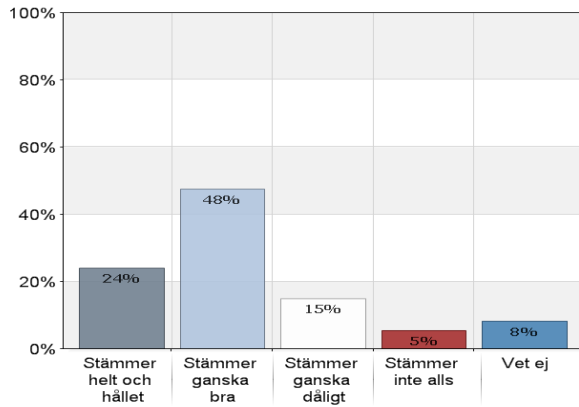

... knyter undervisningen an till mina erfarenheter och intressen

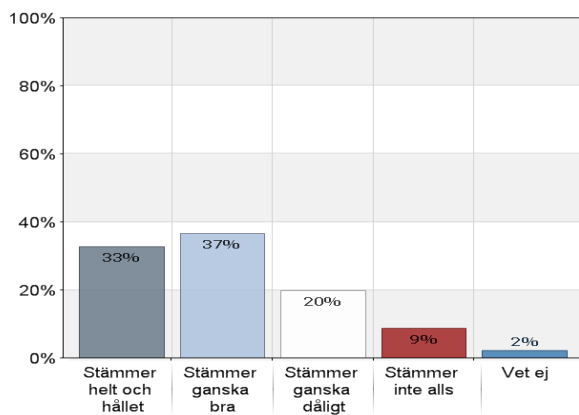

... är vi elever med och påverkar vad vi ska arbeta med på lektionen

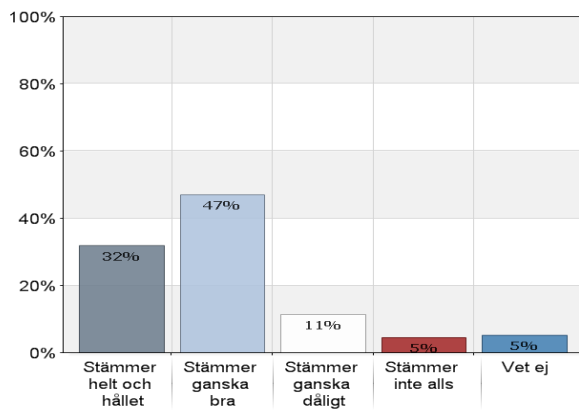
Min/a SO-lärare...

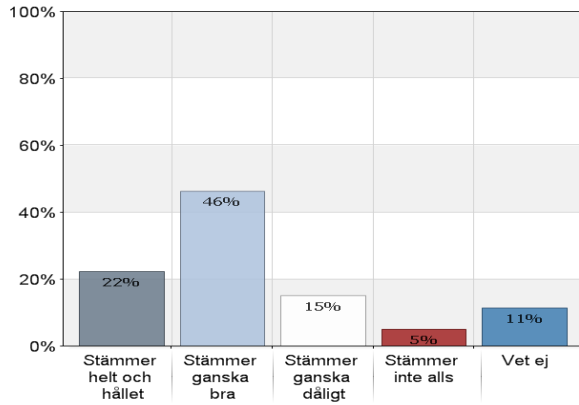
... vet vad jag kan om SO och ger mig uppgifter som är lagom svåra

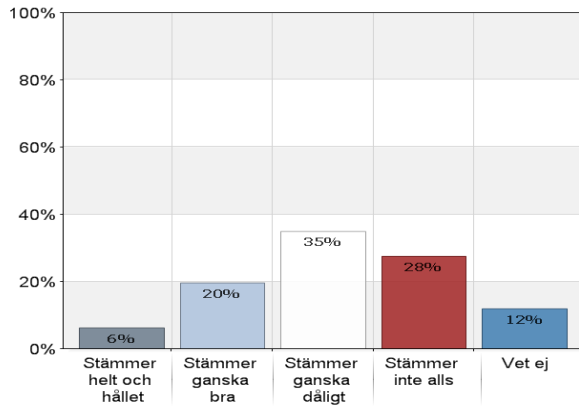
... är bra på att göra skolarbetet roligt

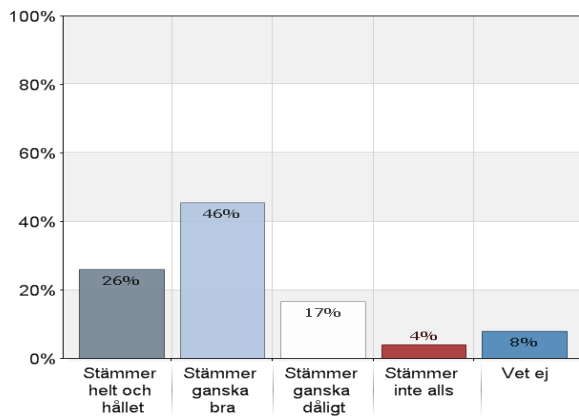
... hjälper mig i skolarbetet så mycket som jag behöver

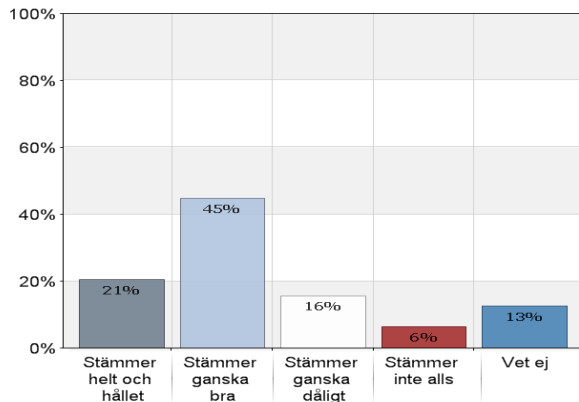
... får mig att klara av saker jag inte trodde jag kunde

... ger mig för enkla arbetsuppgifter

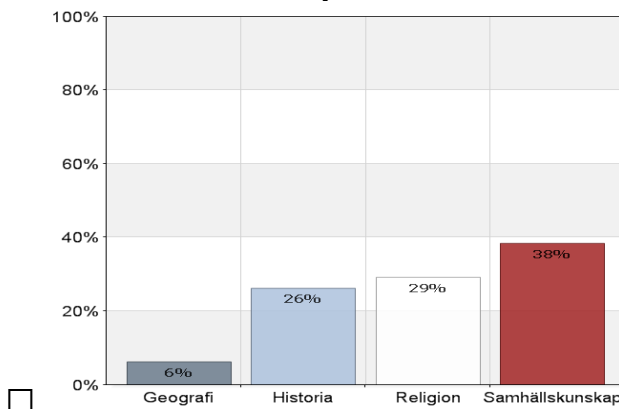

... visar mig tydligt vad jag gjort som är bra och vad som kan bli bättre

... lär oss elever att ge feedback till andra på ett bra sätt (till exempel när vi har grupparbeten)

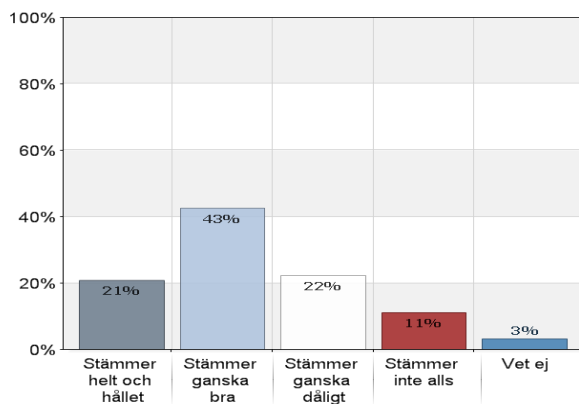
Vilket ämne hade du på din senaste SO-lektion?

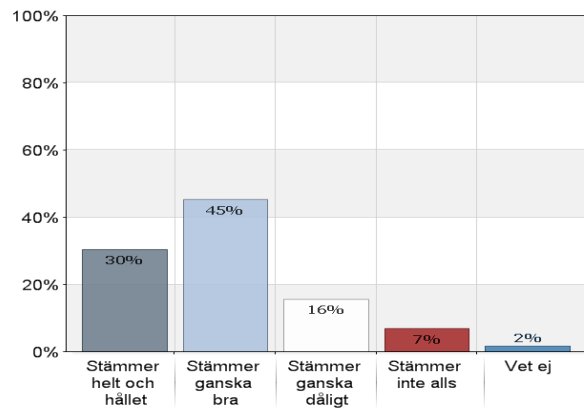
Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer om undervisningen på din senaste SO-lektion?

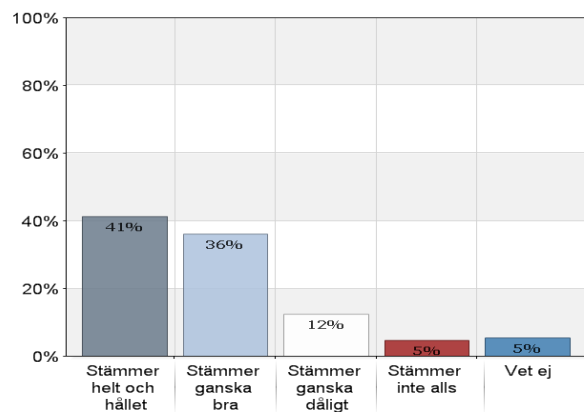
Undervisningen i SO-ämnet är...

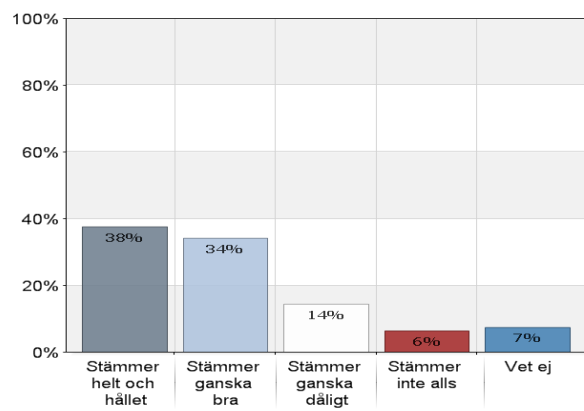
... roligt

... **intressant**

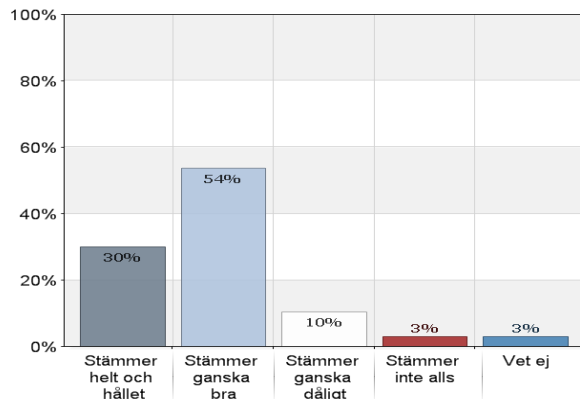

... **viktigt**

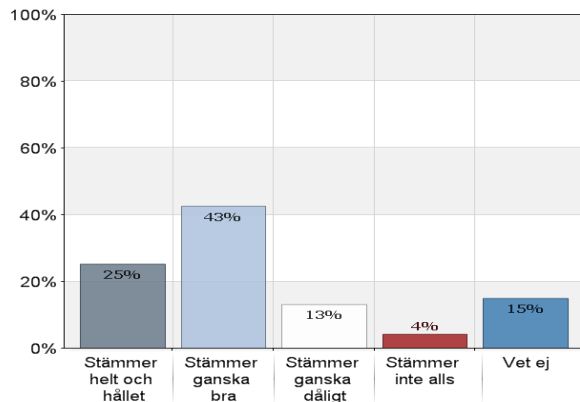

... **användbart**

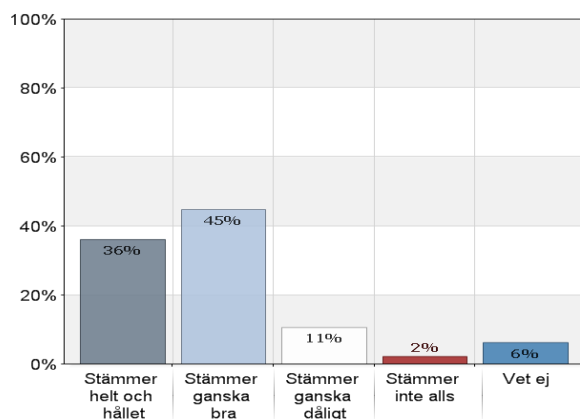
Undervisningen i SO-ämnet jag hade senast ...

... är lätt att följa med i

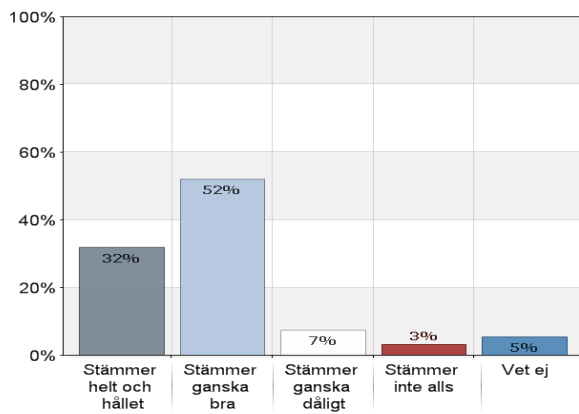

... kan ibland också handla om något av de andra SO-ämnena

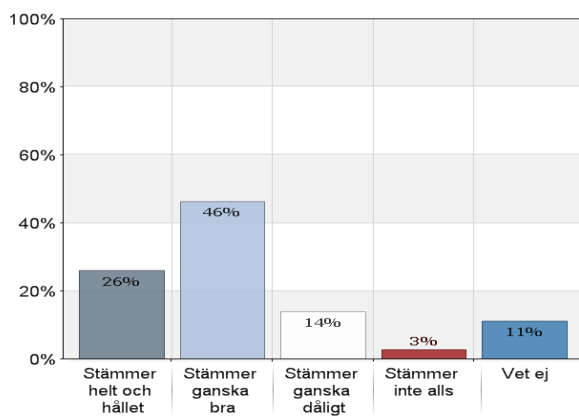

... hjälper mig att förstå hur samhället fungerar

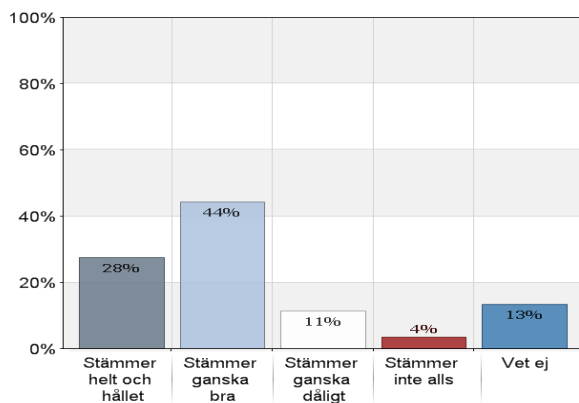
Min SO-lärare ...

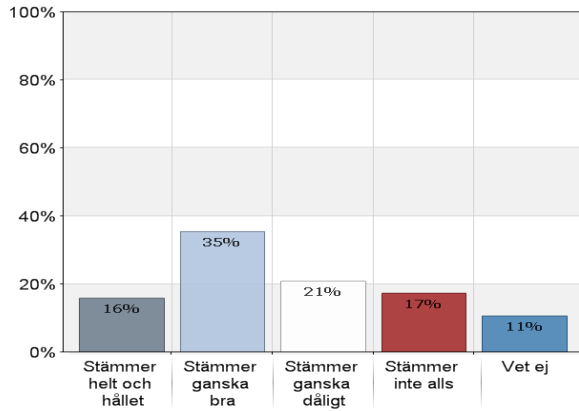
... skapar en undervisningsmiljö där det känns bra att diskutera och argumentera om olika frågor

... lär mig att fundera över om det jag läser eller hör alltid är sant

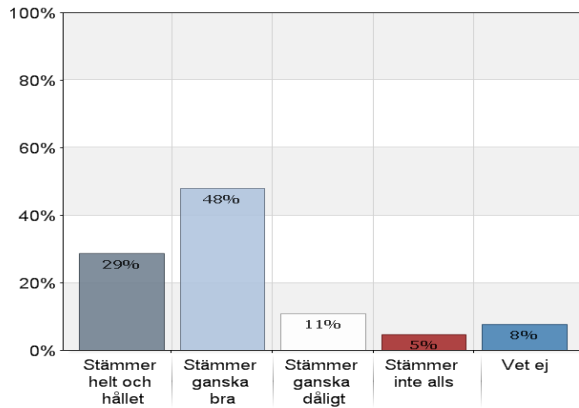

... utmanar mig att tänka kring sådant som jag tar för givet (t ex demokrati och yttrandefrihet)

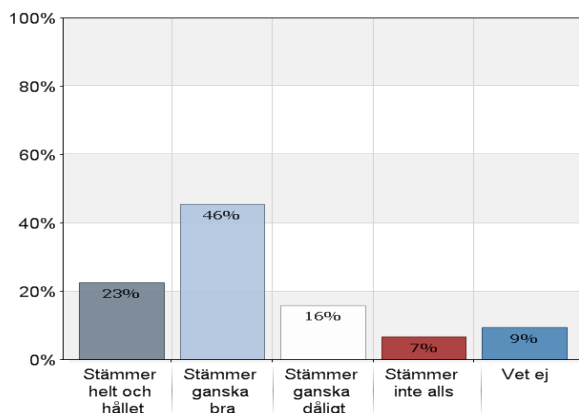

... frågar oss elever vad som varit bra och dåligt med undervisningen när vi är klara med ett arbetsområde

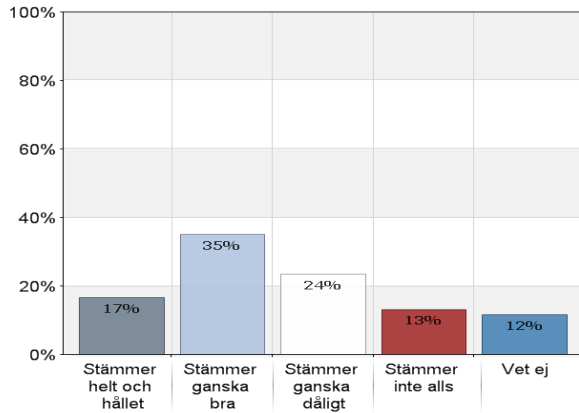
På lektionerna i det SO-ämne vi hade senast ...

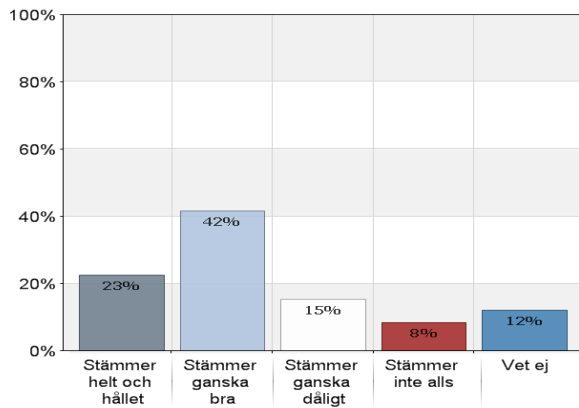
... får vi diskutera och debattera olika frågor

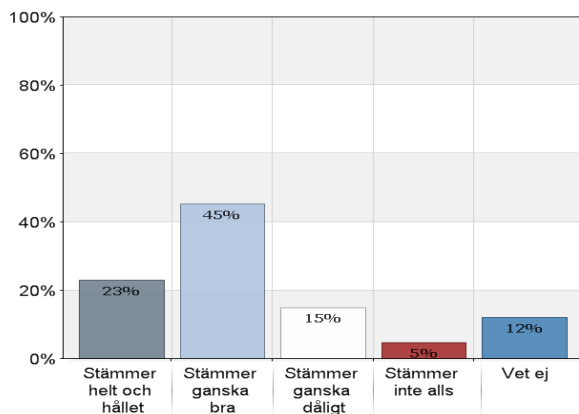
... får jag lära mig att argumentera för min sak

... lär jag mig att söka efter information på flera olika sätt (t ex via internet, på biblioteket mm)

... får jag öva på att sätta mig in i hur andra tänker

Jag har nytta av mina kunskaper i SO-ämnet som vi läste senast när jag läser andra ämnen